

Заславська Світлана Ігнатівна,
кандидат технічних наук, доцент,
заступник директора з навчальної роботи
Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГА ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Проаналізовано основні публікації з питання визначення готовності педагогів до інноваційної діяльності. Надані результати дослідження основних шляхів, що формують готовність до інноваційної діяльності викладачів професійно-теоретичної підготовки, майстрів виробничого навчання, старших майстрів. Проаналізовано співвідношення шляхів формування готовності до інновацій різних категорій педагогічних працівників професійно-навчальних закладів.

Ключові слова: інноваційність, готовність до інноваційної педагогічної діяльності, ранжування шляхів формування готовності до інноваційної діяльності.

Заславская Светлана Игнатьевна

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ ПЕДАГОГА К ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧРЕЖДЕНИЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. Проанализированы основные публикации по вопросу определения готовности педагогов к инновационной деятельности. Представлены результаты исследования основных путей, формирующих готовность к инновационной деятельности преподавателей профессионально-теоретической подготовки, мастеров производственного обучения, старших мастеров. Проанализировано соотношение путей формирования готовности к инновациям различных категорий педагогических работников профессионально-учебных заведений.

Ключевые слова: инновационность, готовность к инновационной педагогической деятельности, ранжирование путей формирования готовности к инновационной деятельности.

Svitlana Zaslavska

THE MAIN DIRECTIONS OF FORMING THE READER'S READINESS FOR THE INNOVATIVE ACTIVITY OF VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The main publications on the issue of determining the readiness of pedagogues to innovative activity are analyzed. The results of ranking research of main ways forming readiness for innovation of teachers of professional theoretical training, masters of production training, senior masters are provided. The

correlation of ways of forming readiness for innovations of different categories of pedagogical workers of vocational schools: is analyzed.

Key words: *innovation, readiness for innovative pedagogical activity, ranking of ways of forming readiness for innovative activity.*

Постановка проблеми

Як зазначає академік В. Кремень, «Інноваційне мислення й інноваційна діяльність набули надзвичайного значення для всіх сфер життєдіяльності, а особливо ж для освіти і педагогіки»⁶. Інноваційна діяльність педагога – це основне джерело реформування освіти в Україні, її наближення до європейських стандартів. Наріжним каменем вирішення проблеми є готовність педагога до інноваційної діяльності та визначення шляхів її формування (удосконалення).

Актуальність проблеми дослідження. Особливу роль у процесі професійного самовдосконалення педагога відіграє його інноваційна діяльність. Для переходу педагога з традиційної системи роботи на інноваційний режим визначальною є готовність педагога до інновацій. Під готовністю до інноваційної діяльності, на наш погляд, слід розуміти сукупність професійних та ключових (універсальних) компетенцій педагога, що визначають його спрямованість на вдосконалення власної педагогічної діяльності і діяльності всього колективу навчального закладу, а також його здатність виявляти актуальні проблеми освіти, знаходити і реалізувати у навчально-виховному процесі.

Вищезазначені компетенції необхідно формувати у майбутніх педагогів у процесі отримання ними формальної (базової) освіти та розвивати, удосконалювати у процесі післядипломної освіти упродовж життя. Важливим є визначення шляхів, що формують готовність педагога до інноваційної діяльності, для вжиття необхідних заходів з метою наповнення їх сучасним змістом.

Аналіз основних досліджень та публікацій

Інноваціям в освіті присвячено фундаментальні дослідження ряду вітчизняних і зарубіжних вчених (І. Дичківська, Л. Ващенко, Л. Даниленко, В. Кремень, В. Паламарчук, О. Попова, Л. Пуховська, О. Савченко, В. Сластьонін, В. Туласевич, М. Галтон та ін.).

Інноваційність – це, насамперед, відкритість для іншого, відмінного від власної думки. Системоутворювальним фактором готовності учителя до інноваційної діяльності є потреба у перетворенні, вдосконаленні педагогічної діяльності шляхом опосередкованого ставлення до своєї професії і до вихованців¹⁰.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності – особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до

⁶ Кремень В. Інноваційна людина в стратегіях освіти / В. Кремень // Професійна освіта: педагогіка і психологія. — 2008. — С. 37–49.

¹⁰ Сластенин В. А. Готовность педагога к инновационной деятельности / В. А. Сластенин, Л. С. Подымова // Сибирский педагогический журнал. — 2007. — № 1. — С. 42–49.

професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії¹.

Окремими науковцями рекомендується готовність педагога до інноваційної діяльності визначати за такими показниками:

1) усвідомлення потреби запровадження педагогічних інновацій у власній педагогічній практиці;

2) інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи;

3) зорієнтованість на створення власних творчих завдань, методик, налаштованість на експериментальну діяльність;

4) готовність до подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інноваційної діяльності;

5) володіння практичними навичками освоєння педагогічних інновацій та розроблення нових¹.

До різноманітних форм залучення педагога до інноваційної діяльності належать:

- організація постійно діючого наукового семінару з найактуальніших проблем, над якими працюють педагоги навчального закладу;

- стажування педагогів при науково-дослідних інститутах і вищих навчальних закладах;

- педагогічні ради, «круглі столи», дискусії;

- ділові, евристичні ігри з генерування нових педагогічних ідей;

- творча діяльність педагогів у методичних об'єднаннях;

- участь у науково-практичних конференціях;

- узагальнення власного досвіду і досвіду своїх колег;

- заняття на спеціальних курсах підвищення кваліфікації;

- самостійна дослідницька, творча робота над темою, проблемою;

- участь у колективній експериментально-дослідницькій роботі у межах спільної проблеми, над якою працюють педагоги навчального закладу⁵.

Значущість цієї проблеми розуміють практичні педагогічні працівники професійних навчальних закладів (ПНЗ). Наприклад, у ВПУ № 17 м. Генічеська Херсонської області щороку проводяться методичні тижні під гаслом «Інноватика і творчість педагогів – основні шляхи до успіху в роботі з учнями»⁹.

В управлінні освіти і науки Сумської облдержадміністрації проводилися моніторингові дослідження професійної компетентності педагогічних працівників, у яких брали участь 547 респондентів.

Аналіз анкет готовності учителя до інноваційної діяльності засвідчив, що 75% вчителів займаються самоосвітньою творчою роботою, володіють методами

¹ Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності [Електронний ресурс] / О. Бартків. — Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2010/1/visnuk_7.pdf. — Дата звернення: 4.12.2017. — Назва з екрана.

⁵ Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху : інформ.-метод. зб. [Електронний ресурс] / упоряд. Г. О. Сиротенко. — Полтава : ПОШПО, 2006. — 124 с. — С. 11–12. — Режим доступу : <http://poippo.pl.ua/file/book/innovacii%20Surotenko.pdf>. — Дата звернення: 4.12.2017. — Назва з екрана.

⁹ Пирогова Ю. У світі інноватики / Ю. Пирогова // Профтехосвіта. — 2017. — № 10. — С. 18–22.

педагогічних досліджень (58%), беруть участь у роботі творчих груп (45%), створюють власні інноваційні розробки (27%), мають публікації та розміщують матеріал на web-сайтах (12%).

Спираючись на результати опитування, зазначимо, що серед джерел, з яких педагоги отримують інформацію про педагогічні інновації, були названі такі: Інтернет (77% респондентів), курси підвищення кваліфікації (51%), методичні об'єднання (40%), друковані засоби масової інформації (38%), семінари, конференції (23%). (Звіт про проведення моніторингового дослідження професійної компетентності педагогічних працівників – на виконання наказу управління освіти і науки Сумської облдержадміністрації від 05.09.2014 р. № 399-ОД «Про проведення регіональних моніторингових досліджень у 2014–2015 навчальному році»).

Аналізуючи вищенаведену інформацію, зазначимо, що останнім часом педагоги все більше уваги приділяють дослідницькій роботі з метою виявлення ефективності інновацій у конкретному навчальному закладі. Не випадково дослідницько-інноваційна діяльність як педагогічна категорія стала предметом розгляду науковців. Вводяться терміни «інноваційно-дослідницька діяльність», «інноваційно-впроваджувальна діяльність»⁸.

«Український педагог відкритий до творчості, до нового. І завдання науковців – узагальнити цей досвід і допомогти, щоб він переходив від закладу до закладу, від учителя до учителя»⁷.

Мета статті — висвітлити результати дослідження вагомості шляхів формування готовності педагогічних працівників ПНЗ до інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу

У Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти протягом останніх років проводяться дослідження стосовно формування (удосконалення) у педагогів професійної школи готовності до інноваційної діяльності^{4,3}. У даній статті висвітлюється проблема ранжування шляхів формування у педагогів професійних навчальних закладів готовності до інноваційної діяльності. Застосовано метод анкетування. Респондентами були викладачі професійно-теоретичної підготовки, майстри виробничого навчання, старші майстри із різних ПНЗ України – всього 330 осіб. Результати анкетування відображено на гістограмах (рис. 1, 2, 3).

⁸ Меньяло В. І. Дослідницько-інноваційна діяльність як нова категорія педагогічної інноватики / В. І. Меньяло // Український педагогічний журн. — 2017. — № 2. — С. 89–95.

⁷ Кремень В. Український учитель відкритий до творчості / В. Кремень // Освіта України. — 2017. — № 25(1525), 26 червня. — С. 12–13.

⁴ Заславська С. І. Інноваційна діяльність педагога професійної школи в контексті ефективності освітньої системи / С. І. Заславська // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; голов. ред. В. В. Олійник; редкол. О. Л. Ануфрієва [та ін.]. — Київ : АТОПОЛ ГРУП, 2016. — Вип. 2(31). — 140 с. — С. 26–34.

³ Заславська С. І. Шляхи вдосконалення підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійної освіти / С. І. Заславська // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; голов. ред. В. В. Олійник; редкол. О. Л. Ануфрієва [та ін.]. — Київ : АТОПОЛ ГРУП, 2015. — Вип. 15(28). — 276 с. — С. 63–74.

I. Викладачі професійно-теоретичної підготовки (121 особа)

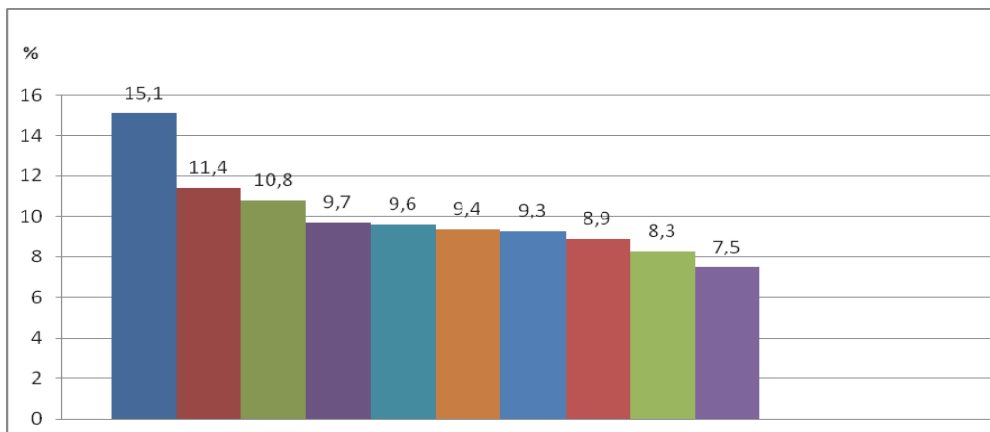

Рис. 1. Розподіл шляхів формування готовності викладачів до інноваційної діяльності, %

1. Підвищення кваліфікації на курсах (15,1%).
2. Вивчення інтернет-ресурсів за проблемою (11,4%).
3. Відвідування виставок новітніх виробничих технологій (10,8%).
4. Бажання кар'єрного зросту (9,7%).
5. Підвищення матеріального статку (9,6%).
6. Участь у тренінгах, міні-семінарах (9,4%).
7. Робота з літературою (9,3%).
8. Участь у конференціях, семінарах (8,9%).
9. Педагогічні читання (8,3%).
10. Педагогічні виставки (7,5%).

Згідно з даними рис. 1, до найбільш ефективних форм, що забезпечують готовність викладача до інноваційної діяльності слід віднести курси підвищення кваліфікації, вивчення Інтернет-ресурсів за проблемою та відвідування виставок новітніх виробничих технологій. Також зазначено такі проблеми, як бажання кар'єрного зросту (4 позиція) та підвищення матеріального статку (5 позиція). Найменший рейтинг отримали такі форми, як педагогічні читання (9 позиція) та педагогічні виставки (10 позиція).

II. Майстри виробничого навчання (188 осіб)

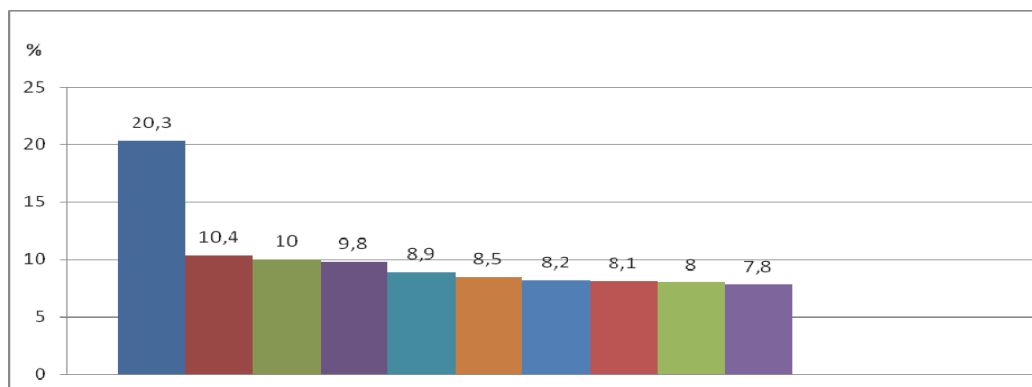

Рис. 2. Розподіл шляхів формування готовності майстрів виробничого навчання до інноваційної діяльності, %

1. Підвищення кваліфікації на курсах (20,3%).
2. Підвищення матеріального статку (10,4%).
3. Відвідування виставок новітніх виробничих технологій (10,0%).
4. Вивчення інтернет-ресурсів за проблемою (9,8%).
5. Участь у тренінгах, міні-семінарах (8,9%).
6. Педагогічні виставки (8,5%).
7. Робота з літературою (8,2%).
8. Участь у конференціях, семінарах тощо (8,1%).
9. Бажання кар'єрного зросту (8,0%).
10. Педагогічні читання (7,8%).

Аналіз даних рис. 2 показує, що для майстрів виробничого навчання, як і для викладачів, найбільшу користь для вирішення проблеми, що розглядається, дають курси підвищення кваліфікації. Цікаво, що для майстрів виробничого навчання вони більш вагомі (на 5,2% більше), ніж для викладачів. Майстри виробничого навчання пов'язують готовність до інноваційної діяльності з підвищенням матеріального статку (2 позиція), в той час, як бажання кар'єрного зросту їх менше цікавить (9 позиція). Найменша користь, на думку майстрів, від «Педагогічних читань».

III. Старші майстри (21 особа)

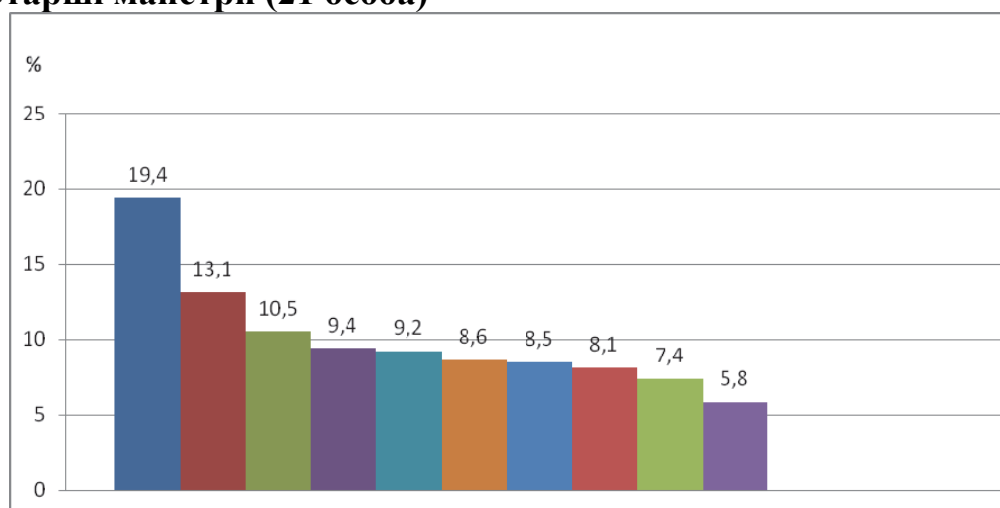

Рис. 3. Розподіл шляхів формування готовності старших майстрів до інноваційної діяльності, %

1. Підвищення кваліфікації на курсах (19,4%).
2. Підвищення матеріального статку (13,1%).
3. Відвідування виставок новітніх виробничих технологій (10,5%).
4. Бажання кар'єрного зросту (9,4%).
5. Вивчення інтернет-ресурсів за проблемою (9,2%).
6. Участь у конференціях, семінарах тощо (8,6%).
7. Педагогічні читання (8,5 %).
8. Участь у тренінгах, міні-семінарах (8,1%)
9. Робота з літературою (8,2%).
10. Педагогічні виставки (5,8%).

Старші майстри належать до керівного складу професійних навчальних закладів. Вони, як і педагогічні працівники, на перше місце поставили курси підвищення кваліфікації. Найменш ефективною формою ця категорія працівників ПНЗ вважає «Педагогічні виставки».

На рис. 4 представлено аналіз співвідношення шляхів формування готовності до інноваційної діяльності різних за посадою категорій педагогічних працівників.

I – Викладачі професійно-теоретичної підготовки.

II – Майстри виробничого навчання.

III – Старші майстри.

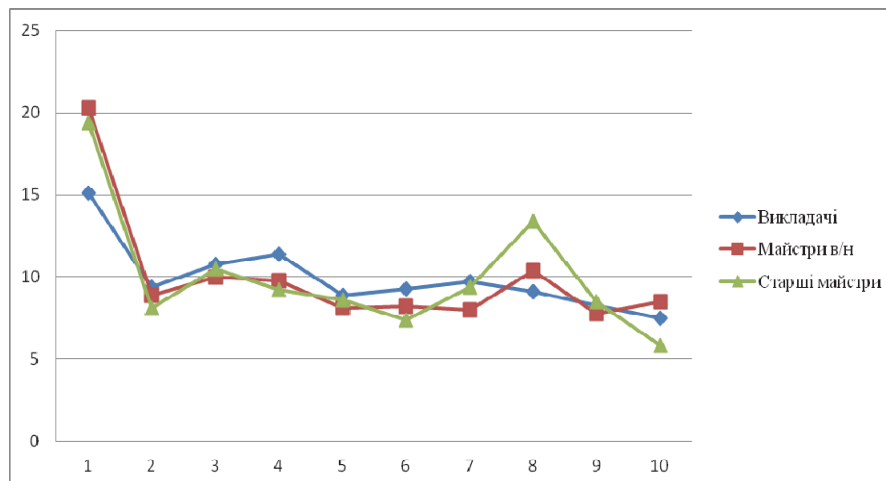

Рис. 4. Значущість шляхів формування готовності до інноваційної діяльності для різних категорій педагогічних працівників професійних навчальних закладів

1. Підвищення кваліфікації на курсах
2. Участь у тренінгах, міні-семінарах
3. Відвідування виставок новітніх виробничих технологій
4. Вивчення інтернет-ресурсів за проблемою
5. Участь у конференціях, семінарах тощо
6. Робота з літературою
7. Бажання кар'єрного зросту
8. Підвищення матеріального статку.
9. Педагогічні читання.
10. Педагогічні виставки.

Як свідчать результати анкетування (рис. 4), для всіх категорій педагогічних працівників ПНЗ з точки зору формування готовності до інноваційної діяльності, найбільш корисними є курси підвищення кваліфікації. У Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПНЗ здійснюється за напрямом 01. «Педагогічна освіта», тому не випадково, що старші майстри, майстри виробничого навчання, які часто не мають педагогічної освіти, більш високий рейтинг віддають курсам підвищення кваліфікації.

Розбіжність на рис. 4 ми спостерігаємо за позицією 4 – «Вивчення Інтернет-ресурсів за проблемою» — між викладачами і майстрами виробничого

навчання та старшими майстрами. Викладачі користуються Інтернет-ресурсами значно частіше. Менш за все з літературою працюють старші майстри. Є розбіжності у зазначених педагогічних працівників з питань кар'єрного зросту та підвищення матеріального статку. Кар'єрний зріст над усе цікавить викладачів та найменш вагомий для майстрів виробничого навчання. Стосовно підвищення матеріального статку ситуація трохи інша – найбільше це питання турбує старших майстрів і менше — викладачів. Відносно низькі рейтинги отримали такі форми підвищення кваліфікації, як «Педагогічні читання» та «Педагогічні виставки».

Висновки

На шляху реформування освіти в Україні та її входження у європейський освітній простір винятково важливого значення набуває інноваційна діяльність педагогів. У зв'язку із цим виникла потреба дослідження шляхів формування готовності педагогічних працівників до інновацій та виявлення головних засобів для їхнього інформаційного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення.

У наших дослідженнях найбільший рейтинг отримали курси підвищення кваліфікації та підвищення матеріального статку для всіх категорій педагогічних працівників.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

Розроблення нових освітніх програм для підвищення кваліфікації педагогічних працівників з акцентом на формування у них компетенцій з впровадженням інноваційних педагогічних та новітніх виробничих технологій у навчально-виробничий процес ПНЗ, застосуванням інтерактивних форм в процесі підвищення кваліфікації, збільшення кількості вибірових модулів.

Список використаних джерел

1. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності [Електронний ресурс] / О. Бартків. — Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2010/1/visnuk_7.pdf. — Дата звернення: 4.12.2017. — Назва з екрана.
2. Блудова Ю. О. Готовність педагога до інноваційної діяльності як важлива професійна якість [Електронний ресурс] / Ю. О. Блудова. — Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/228/84/>. — Дата звернення: 4.12.2017. — Назва з екрана.
3. Заславська С. І. Шляхи вдосконалення підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійної освіти / С. І. Заславська // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; голов. ред. В. В. Олійник; редкол. О. Л. Ануфрієва [та ін.]. — Київ : АТОПОЛ ГРУП, 2015. — Вип. 15(28). — 276 с. — С. 63–74.
4. Заславська С. І. Інноваційна діяльність педагога професійної школи в контексті ефективності освітньої системи / С. І. Заславська // Вісник

післядипломної освіти : зб. наук. пр. / НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти» ; голов. ред. В. В. Олійник ; редкол. О. Л. Ануфрієва [та ін.]. — Київ : АТОПОЛ ГРУП, 2016. — Вип. 2(31). — 140 с. — С. 26–34.

5. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху : інформ.-метод. зб. [Електронний ресурс] / упоряд. Г. О. Сиротенко. — Полтава : ПОІППО, 2006. — 124 с. — С. 11–12. — Режим доступу : <http://poippo.pl.ua/file/book/innovacii%20Surotenko.pdf>. — Дата звернення: 4.12.2017. — Назва з екрана.

6. Кремень В. Інноваційна людина в стратегіях освіти / В. Кремень // Професійна освіта: педагогіка і психологія. — 2008. — С. 37–49.

7. Кремень В. Український учитель відкритий до творчості / В. Кремень // Освіта України. — 2017. — № 25(1525), 26 червня. — С. 12–13.

8. Меньяйло В. І. Дослідницько-інноваційна діяльність як нова категорія педагогічної інноватики / В. І. Меньяйло // Український пед. журн. — 2017. — № 2. — С. 89–95.

9. Пирогова Ю. У світі інноватики / Ю. Пирогова // Профтехосвіта. — 2017. — № 10. — С. 18–22.

10. Слостенин В. А. Готовность педагога к инновационной деятельности / В. А. Слостенин, Л. С. Подымова // Сибирский педагогический журнал. — 2007. — № 1. — С. 42–49.

Svitlana Zaslavska

**THE MAIN DIRECTIONS OF FORMING THE READER'S
READINESS FOR THE INNOVATIVE ACTIVITY
OF VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS**

The readiness of the pedagogue to innovative activity is the main source of quality assurance of education in accordance with the adopted reforms. The main research and publications on this subject are analyzed. The most common in different educational institutions ways of forming readiness of pedagogical workers for innovative activity are revealed. The results of the research are analyzed held in 2017 at Bilotserkivsky Institute of lifelong professional education as for the search for effective ways of forming readiness for innovative activity of pedagogical workers of vocational educational institutions. 330 respondents took part in the research: teachers of professional theoretical training, masters of production training and senior masters of vocational educational institutions of different regions of Ukraine. The questionnaire was proposed which included the following questions: 1) advanced training at the courses; 2) participation in trainings, mini-seminars; 3) visiting the exhibitions of the latest production technologies; 4) learning Internet resources for the problem; 5) participation in conferences, seminars, etc.; 6) working with literature; 7) the desire for career growth; 8) increasing of material wealth; 9) pedagogical reading; 10) pedagogical exhibitions.

According to the results of the questionnaire all respondents preferred the form of advanced training courses. There were discrepancies on some issues. For example teachers most often use the study of Internet resources for the problem, senior masters work less with literature but they are interested in «Pedagogical Readings». Career growth as a result of innovation is interesting for teachers and the least important for masters of production training. Increasing of material wealth is most of all worried for senior masters. Such forms of distribution information received a relatively low rating as «Pedagogical Readings» and «Pedagogical Exhibitions».

In the future it is planned to work out new educational programs for the above-mentioned categories of pedagogical workers using interactive forms and methods of training and increasing the number of selective modules.